

z tego funduszu Bank Rolniczy, którego wszyscy stowarzyszeni byli akcyonaryuszami w stosunku summy, z jaką do stowarzyszenia przystąpili; a Bank ten udzielałby pożyczki na stawianie spichrzów i inne przedsięwzięcia, mające na celu podniesienie gospodarstwa krajowego.

Jakkolwiek obie myśli pana W. o wypuszczeniu nowych listów zastawnych i o podaniu włościanom dóbr prywatnych możliwości wykupienia się na własność, nie są nowe; przeciwnie, obiedwie są przedmiotem rozbioru we władzach krajowych i wkrótce zapewne zyskują zatwierdzenie Cesarskie; każdy jednak artykuł tej treści, jako dążący do wyświecenia tak mocno obchodzącej kraj nasz kwestyi, z przyjemnością powinien być przez nas czytany.

Ta jednak własnie ważność kwestyi wymaga, aby z całą ścisłością była traktowana; zobaczymy zaraz o ile pan W. zadosyć temu uczynił.

Wiadomo jest, że podstawą do udzielania pożyczek z Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego była dotychczas wysokość podatku ofiary prawie bez rewizyi, bo w wielu miejscach dobrowolnie w roku 1789 przez właścicieli dóbr podanej. Przez ubiegłe 62 lat wycięcie znacznej przestrzeni lasów, wówczas żadnego prawie dochodu nie czyniących, zmieniony stosunek ludności, przeprowadzenie nowych dróg bitych i żelaznej, zmieniły zupełnie wzajemną wartość dóbr w kraju, tak, że podatek ofiary w jednych dobrach nie dochodząc 1/20 części czystego ich dochodu, w drugich dosięga prawie jego połowy. Rewizya tego podatku dziś zupełnie nieproporcjonalnie dobra ciążące, nakazana już jest ukazem Cesarskim z dnia 10 stycznia 1849 roku.

Czyli więc obok takich okoliczności można utrzymywać, że dotychczasowa zasada była dobrą, to każdy ocenić potrafi.

W roku 1826, kiedy szło o jak najspieszniejsze zalilenie wycieńzonego skarbu Królestwa, posiadacza znacznej ilości dóbr w kraju, o podniesienie wartości bezcennych wówczas dóbr prywatnych i o obudzenie kredytu, udano się do sposobu najkrótszego; a udzielając pożyczkę, niedochodzącą przecięciowo jednej-piątej części wartości dóbr, bezpieczeństwo ich utrzymano.

Dziś, kiedy wartość dóbr, szczególnie przez ostatnie lat 20 znacznie się podniosła, kiedy wielu właścicieli posiada już mapy swych dóbr, kiedy nie nie przeszkadza udzieleniu pożyczki przynajmniej do wysokości połowy najwyższej obliczonej wartości dóbr, niema powodu trzymać się dawnego systemu, który w roku 1826 nie dla dokładności, ale dla pośpiechu został przyjęty.

Przedź jednak jeszcze podzielić by można zdanie pana W. względem dotrzymania dotychczasowej zasady do udzielania pożyczek z Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, gdyby wnioskował za utrzymaniem całej Instytucyi Kredytowej bez wprowadzania żadnej zmiany; lecz obstając z jednej strony za dotychczasowym systemem, pan W. chce podzielić wierzytelność na dworską i włościańską. Jeżeli za zasadę do tego rozdziału przyjęty by został podatek ofiary, to ponieważ przez ubiegłe 62 lata w wielu dobrach włościan oddawna wyrogowano, w drugich przeciwnie grunta folwarczne na kolonie podzielono, rozdział pożyczki byłby zupełnie z istotnym stanem niezgodny i niemożnaby wiedzieć od jakiej summy dziedzic, a od jakiej włościanie raty Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu płacićby mieli.

Przykład z Prus przytoczony, nieprzekonywa bynajmniej, że taksa dóbr jest mniej pewna od naszej dotychczasowej zasady, gdyby bowiem taksa nie tak była wygórowaną, lub gdyby stosunek pożyczki do ustanowionej na podstawie taksy wartości dóbr był niższy, listy zastawne miałyby większą rekojmie i kurs ich nie byłby tak niski.

Zniżenie stopy procentu odstęczyłoby zagranicznych kapitalistów od kupowania na-

szych listów zastawnych, a ponieważ wiadomo jest, że większa część naszych listów zastawnych jest w ich ręku, kurs tych papierów znacznieby się zniżył, a właściciele dóbr obowiązani dopłacać hipotecznym wierzycielom różnicę kursu w gotowiznie, większąby ponieśli stratę na różnicy kursu, jak osiągnęli korzyść z przedziej amortyzacyi udzielonej im pożyczki.

Zaproponowane przez pana W. oczynszowanie i wykupienie się na własność włościan, obok udzielenia nowej pożyczki dziedzicom, dałoby się jednak doprowadzić do skutku w następujący sposób:

1) Przyjąć za zasadę, że nikt bez pomiaru i taksy dóbr, nowej pożyczki z Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego nie będzie mógł otrzymać, i że pożyczka na jedną włókę nowopolską nie może być niższa jak 800 złp., ani wyższa jak 2000 złp.

2) Ponieważ sporządzenie pomiaru i taksy dóbr dosyć znaczne wymagać będzie czasu, z drugiej zaś strony wielu właścicieli posiada już mapy swych dóbr, każdy zatem właściciel, składający pomiar, otrzyma natychmiast pożyczkę w stosunku złp. 800 na włókę; reszta nie będzie mogła być udzielona przed sporządzeniem szczegółowej taksy dóbr, po złożeniu której dodatkowa pożyczka w miarę wartości dóbr do wskazanej powyższej wysokości, będzie mogła być udzielona.

3) Ponieważ nie wszyscy właściciele posiadają pomiary dóbr, niema więc potrzeby od razu likwidować dawnego towarzystwa i tylko przystępujący do nowego, z dawnego wystąpić będzie obowiązany.

4) Po złożeniu pomiaru i udzieleniu minimum pożyczki, zesłana zostanie na grunt delegacya, złożona z dwóch radców dyrekcji szczegółowej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego i z urzędnika z ramienia rządu przeznaczonego. Delegacya ta obok sporządzenia taksy dóbr, jeżeli w dobrach znajdują się włościanie, odbywający powinności w naturze, obliczy ich wartość podług cen najmu w okolicy praktykowanych i ustanowi wysokość czynszu przez włościan płacić się mającego. Dla skłonięcia zaś właścicieli, aby wymaganiem wysokiego czynszu nie odrzucali włościan od przyjęcia zmiany robocizny na opłatę w gotowiznie, przyjmując za zasadę, że na te dobra, w których włościanie nie poddadzą się oczynszowaniu, dodatkowa pożyczka nie może być udzielona.

5) Jednocześnie z przyznaniem dodatkowej pożyczki, następuje oczynszowanie włościan przez dozwoleń im płacenia w gotowiznie wartości dotychczasowej robocizny.

6) Po ukończeniu czynności w dobrach, gdzie właściciele zażądadają dodatkowej pożyczki, delegacye powyższe zjeżdżać będą i do reszty dóbr, niewyłączając i tych, które nie będą żadną pożyczką obciążone i zajmą się oczynszowaniem włościan w nich osiadłych.

7) Każdy włościanin oczynszowany będzie miał prawo wykupić się na własność przez spłacenie cząstkowe, w terminach dowolnych, w summach nie mniejszych wszakże jak złp. 100, wartości swych powinności. Kapitał okupny składany będzie przez włościan do kass powiatowych, które z dóbr obciążonych pożyczką Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego odsyłać będą te summy do dyrekcji głównej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, a z dóbr nieobciążonych tą pożyczką, do Banku Polskiego. Właściciele tych ostatnich dóbr będą mogli podnosić te kapitały z Banku Polskiego na mocy wyroków sądowych.

8) Za każde złożone przez włościanina 100 złp. niższy mu się czynsz przy następnej jego opłacie o 5 złp. rocznie.

9) Właściciele dóbr, z których włościanie złożą w części lub całości kapitał okupny obniżoną sobie będą opłatę następną raty, przypadającej Towarzystwu Kredytowemu ziemskiemu za każde złożone złp. 100 o złp. 2, a nadto korzystać będą z wcześniejszego zamortyzowania się swojej pożyczki, gdyż dyrekcya główna To-

warzystwa Kredytowego Ziemskiego składane przez włościan kapitały dołączając będzie do summy przeznaczonej w następnym półroczu na umorzenie listów zastawnych.

10) Aby z jednej strony nadać większe bezpieczeństwo pożyczkom udzielonym z Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, z drugiej strony zasłonić lasy od zniszczenia, wypada zastrzedz, że lasy należące do dóbr obciążonych pożyczką Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, nie będą mogły być odtąd używane, jak tylko podług przepisów gospodarstwa leśnego.

11) Ponieważ termin trwania okresu umorzenia listów zastawnych wynosi 28 1/2 lat; aby zatem z jednej strony nie zmniejszać bardzo ilości kursujących listów zastawnych, z drugiej strony zapewnić odtąd właścicielom dłużym peryodyczne korzystanie z Instytucyi Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, postanowić, że co 9 1/2 roku wolno będzie brać pożyczkę odnowioną do pierwotnej wysokości.

12) Aby zachęcić włościan do wykupowania się na własność, zastrzedz, że włościanie, którzy w części lub całości wykupią się, będą mieli prawo z początkiem każdego peryodu 9 1/2 letniego przystępować do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego; lecz włościanie, którzy się jeszcze w zupełności na własność nie wykupią, udzieloną im pożyczkę oddawać będą właścicielom dóbr lub ich hipotecznym wierzycielom; ci zaś, którzy się już na własność wykupią, udzieloną im pożyczkę oddawać będą swoim hipotecznym wierzycielom, a jeżeli ich nie będą mieli, przyznają im pożyczkę do ręki otrzymującą.

13) Ponieważ wiadomo jest, że gospodarstwo nigdy dobrze rozwinąć się nie da tam, gdzie grunta folwarczne pomieszane są z włościańskimi; jak zatem z jednej strony niemożna projektować, aby obecnie pomiędzy warunkami do udzielenia pożyczki z Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, obok pomiaru i taksy dóbr wymagać jeszcze odseparowania i uregulowania gruntów włościańskich, aby jednak i to w jak najkrótszym czasie mogło przyjść do skutku, ostrzedz w nowym prawie o Towarzystwie kredytowym Ziemskim, że nikt nie otrzyma za 9 1/2 roku odnowionej pożyczki z Towarzystwa Kredytowego, kto włościan przedtem nie ureguje.

14) Kapitał stanowiący własność stowarzyszonych, z kar pochodzący, dziś już przeszło 17,000,000 złp. wynoszący, przeznaczony na kosztą sporządzenia pomiaru (gdzie ten jeszcze niedopełniony) i taksy dóbr, jakoteż wygotowania nowych listów zastawnych, aby tym sposobem przystąpienie do nowego Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, pomimo wymaganych powyżej formalności było z jak najmniejszym dla stowarzyszonych kosztem połączone.

Nie utrzymuję bynajmniej aby podany przeze mnie projekt był doskonały, w rozwinięciu napotkałby on zapewne wiele jeszcze trudności, ale tym sposobem udzielilibyśmy nową pożyczkę około 1,000,000,000 złp.*) wynoszącą, opartą na rzeczywistej wartości dóbr; oczynszowalibyśmy bezwzględnie włościan; podalibyśmy im nawet możliwość, przystępnym bardzo dla nich sposobem, wykupienia się na własność; odsepa-

*) Przestrzeń Królestwa Polskiego wynosi 2,320 jeograficznych mil kwadratowych, czyli włók nowopolskich 766,218; potrącając z tego 1/10 część na nieużytki sdrogi i wody, pozostanie gruntu użytecznego włók nowopolskich 689,596, licząc zatem przecięciowo włóka po złp. 1,400, udzielić się mająca pożyczka wynosiłaby tylko 965,434,400.

rowalibyśmy grunta folwarczne od włościańskich, obok uregulowania tych ostatnich; uwolnilibyśmy wielu bardzo właścicieli dóbr od długów, od których wygórowane procenta zniewoleni są opłacać; zasłoniłobyśmy lasy od niekonsekwentnego ich wycinania; podnieśliśmy gospodarstwo krajowe; zebrałobyśmy materiały do rewizyi podatku ofiary, dziś z uciążeniem wielu właścicieli, tak nieproporcjonalnie dobra ciążące; a tego wszystkiego dopiełnilibyśmy bez wstrząśnienia istniejących dziś stosunków, bez wyzucia obecnych, w wielu miejscach niezamożnych, właścicieli, z posiadanych przez nich majątków ziemskich.

W Warszawie d. 16 marca 1851 r.
L. S.

Kurs papierów publicznych i pieniędzy.

Wiedeń. Kursa telegraficzne z dnia 22go marca. Metaliki 5-proc. 96 7/16. — Metaliki 4 1/2-procent. 84 11/16. — Metaliki 4-proc. 76 1/2. — 1-proc. z 1850 r. 18 7/8. — 2 1/2-proc. 57 — 1-proc. 19 1/2. — Metaliki z ciągu z 1839 r. za 250. 297 1/2. Augsburg 132. — Londyn 12 56 kr. — Paryż 155 3/4. — Akcje Bankowe 1259 1/2. Akcje kolei żel. półn. Ferdin. 131. — Kurs krakowski z d. 22 marca. Banknoty: 8 1/2. — Polskie papiery — — Praski kurant 106 3/4. — Liperowy ros. 34 gr. 15. Kieble srebrne nowe — — Hrubaty złp. 20. 6. Listy zastawne Krol. Poln. bez kupon. 100 5/8. — Listy zastawne Galicyjskie dają 91 3/4, żądają 9 1/2. — Cwano. stare 107 1/2, nowe 108 5/8. — Kurs lwowski z dnia 22go marca. Dukaty holenderski zhr. 5 54. — Dukaty austriacki 6 kr. 1. — Pożyczki ros. 10 15 kr. — Polski kurant 1 30. — Rubel ros. sr. 2 zhr. — Galicyjskie Listy zastawne 89 zhr. 53 kr. — Kurs wiedeński z dnia 24go marca. — Metaliki 96. — Nowa pożyczka 84 1/2. — Akcje Banku wiedeń. 1258. — Akcje kolei żelaz. 131 1/2. — Agio od złota 36 3/4, od srebra 30 7/8. — Kurs warszawski z dnia 24go marca. Banknoty austriackie 78 1/2. — Polski kurant 53 3/4. — Listy zastawne Krol. Poln. nowe 9 3/4. — dawne 93 3/4. — Akcje kolei żelazn. Krakow. gorao-wielka 74 1/2.

URZĘDOWE.

[733] CES-KRÓLEWSKI NOTARIUSZ PUBL. (2-3) Miasta Krakowa i jego Okręgu.
Zawiadania, iż w moc rezolucyi c. k. Trybunału z dnia 22 lutego b. r. N. 1222 w drodze pertraktacji spadkowej po ś. p. księdzu Franciszku Stachowskim prałacie kościoła Panny Maryi w Krakowie, we wsi Bonowicach Małych w domu pod liczbą 1 w dniu 27 b. m. i r. o godzinie 9 zrana — rozpodzielił się sprzedaż przez publiczną licytacya: stolarszczyzny, zboża, oranżeryj, naczyń rolnych i gospodarszych, wózków, żelaznicy i innych ruchomości, a to za gotową srebrną monetą.
Kraków dnia 20 marca 1851 r.
Franciszek Jakubowski c. k. Not. Publ.

Inseraty.

JULIUSZ MONHAUPT
właściciel wielkiej szkółki drzew w Wroclawiu (przy ulicy Sterngasse Nro 7)
Biuro i skład nasion przy ul. Abrechtstrasse N. 8
ma zaszczyt uwiadomić Szanowną Publiczność, że najnowsze katalogi swoich i zagranicznych drzew i krzaków, oraz najprzedniejszych drzew owocowych hodowanych we własnej, nieowadno znacznie rozszerzonej szkółce, jako też rozlicznego zbioru prawdziwie holenderskich cebul kwiatowych rzadkiej piękności, dostać można bezpłatnie w składzie pana Alojzego Schwarza w Rynku głównym w Krakowie.
Co do obstatunków szanowni Interecenci raczą się udać bezpośrednio do wyżej wspomnianego, a to pod jednym z adresów oznaczonych.

Jutro we czwartek, to jest dnia 27 b. m. o godzinie 10tej zrana, w kościele OO. Reformatów odprawiać się będzie nabożeństwo żałobne za duszę ś. p. Najprzewielebniejszego Biskupa Krakowskiego Karola Saryusza Skórkowskiego zmarłego w Opawie. (742)

Od administracyi Czasu.

Zwraca się uwagę Szanownych PP. Abonentów, aby przy nadsyłce prenumeraty Imion swych i nazwisk na listach prenumeracyjnych umieszczać niezapominali i takowe wyraźnie wyszczególniali.

SPOSTRZEŻENIA METEOROLOGICZNE.

DZIEŃ GODZINA	STAN BAROM. w mierze pa- rzyzkiej spro- wadzony do 0° Reaumura.	STOP. CIEPŁA według Reaumura.	PRĘŻNOŚĆ pary wodnej w powietrzu czyli e.	KIERUNEK wiatru i natężenie.	STAN ATMOSFERY.	ZJAWISKA NAPOWIETRZNE	ZMIANA TEMPER.		
							ciągu od	dnia do	
24 2	27" 2"	18	+ 15° 5	2"	29	zpřza. średni	pog. z chmur.		
" 10	" 3	16	+ 8 8	2	70	wsch. słaby	"	+ 16° 1	+ 4° 3
" 25	" 3	26	+ 4 0	2	58	"	pochmurno		
" 2	27" 3"	04	+ 13° 0	2"	94	"	pochmurno		
" 10	" 3	57	+ 8 4	2	47	zpřzach.średni	pogoda z chm.		
" 26	" 4	56	+ 5 5	2	61	zacho. słaby	pochmurno	+ 13° 9	+ 4° 5